

הלכות ברכות סימן נג

פב באר הגולה

(ט) (כג) הצבור, *אָבֵל (כד) באַקראי (כה) מְשֻׁבְּהֵי אֵי (י) שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת *יוֹכֵל לִירֵד לִפְנֵי הַתְּבָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְמַנֶּה מִפִּי הַצִּבּוּר אוֹ מִפִּי שְׁלִיחַ-צִּבּוּר הַמְּמַנֶּה אוֹתוֹ לְהִקָּל מַעְלֵיו לְהַתְּפַלֵּל בְּעַדוֹ לְעֵתִים (י"א) (י"ב) (כז) יְדוּעִים: ז"א אֵם אֵין שֵׁם מִי שִׁיּוּדַע לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ-צִּבּוּר כִּי אֵם בְּן י"ג שָׁנָה יוֹם אֶחָד, מוֹטָב שֶׁיְהִיָּה הוּא שְׁלִיחַ-צִּבּוּר מִשִּׁיבְטָלוֹ מִלְשֻׁמְעַ קְדוּשָׁה וְקִדּוּשׁ: ח"ט מִי שֶׁאֵינוֹ בַּעַל זָקֵן, כֵּל שֶׁנֶּכְרַב בּוֹ שֶׁהֵגִיעַ לְכָלֵּל שָׁנִים שְׂרָאוֹי לְהַתְּמַלֵּאת זָקְנוֹ, נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ קָרִינָן בַּהּ. הַלֶּכֶף בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה אֶף-עַל-פִּי (כז) שְׁאִין לוֹ זָקֵן מְמַנִּין אוֹתוֹ: הַגֵּה וְכֵן אִם הָיָה לוֹ זָקֵן אֶפְלוּ מַעֲט, קָרִינָן בַּהּ נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ אִם הוּא מִבְּן י"ח וְלִמְעַלָּה (כ"י) בִּשְׁם מ"ט פִּייר וְגו"י פ' הַקְּרָא עוֹמֵד): ט (י"ג) (י"ד) [י"ג] (כח) 'סְרִיס, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמֵּתָר לְמִנּוּתוֹ אִם הוּא (כט) בֶּן עֶשְׂרִים: י' יֵשׁ לְלַמֵּד זְכוּת עַל מְקוֹמוֹת שְׁוֹתֶהֱגִים שֶׁהִקְטִינִים יוֹרְדִין לִפְנֵי הַתְּבָה לְהַתְּפַלֵּל (ל) תְּפִלַּת עֲרֻבִית (לא) בְּמוֹצָאֵי שְׁבֻתוֹת: הַגֵּה וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא נִהְגּוּ בֵּן אֵין לִקְטָן לְעֵבֵר לִפְנֵי הַתְּבָה אֶפְלוּ (לב) בְּתְפִלַּת עֲרֻבִית; אֶפְלוּ הֵגִיעַ לְכָלֵּל י"ג שָׁנִים בְּיוֹם הַשְּׁבֻת אֵין לְהַתְּפַלֵּל עֲרֻבִית שֶׁל שְׁבֻת, (לג) דְּהָרִי עֲרִין אֵין לוֹ י"ג (יג) שָׁנָה (מֵהַר"ל): י"א (לד) לְשִׁלְיחַ-צִּבּוּר שֶׁמֵּאֲרִיף בְּתְפִלְתוֹ כְּדִי שִׁישְׁמַעוּ קוֹלוֹ עֲרֻב, אִם הוּא מִחֻמַּת שְׁשֻׁמַּח בְּלִבּוֹ עַל שְׁוֹתָן הוֹדָאָה לְהֵשֵׁם יִתְפַּרֵּךְ

באר היטב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

מִתָּה, אֵין רָאוּי לְהִיּוֹת ש"ץ, כְּנֵה"ג וְע"ת. (ט) הַצִּבּוּר. וְאֵין הַצִּבּוּר יְכוּלִים לְמַחֵל עַל כְּבוֹדָם, ט"ז שְׁכַנְה"ג וְעמ"א: (י) שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. וְכֵל שֶׁכָּבַד לְכָלֵּל י"ג אֵין מְדַקְדָּקִין בְּשְׁעֵרוֹת כְּמ"ש ס' נה: (יא) יְדוּעִים. דָּוָה הוּא קְבִיעוּת לְאוֹתָם הַעֲתִים. וְשִׁשׁוּט שְׁאִין בְּכָלֵּל זֶה אִם מְנוּחָה הִקְהַל שִׁיְהִיָּה הוּא מוֹכֵן לְהַתְּפַלֵּל כָּאֵם לְפַעְמִים לֹא יִהְיֶה הַחֲנוּן כְּכַהֲנ"י שֶׁעֲמַדוֹ זֶה לְהַתְּפַלֵּל, אֵין בְּנָה אִסּוּר כֵּלֵּל דָּאֵין זֶה מְקָרִי קְבוּעַ כֵּלֵּל בֵּינוֹן שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִבּוֹא לִירֵד קָר, וְלֹא אִסּוּר בְּקְבוּעַ אֶלָּא לְעֵתִים יְדוּעִים שֶׁלְאוֹתוֹ עַת הוּא קְבוּעַ בְּרִדְאֵי, ט"ז. וְכַתֵּב עִ"ת וְהִנְנוּ דוֹקָא מִי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ אָבֵל מִי שֶׁהוּא פֹסֵל לְש"ץ מִחֻמַּת עֲבָרָה אֶפְלוּ בְּאֶקְרָאֵי אֵינוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת ש"ץ, וְכִי כִּתְשׁוּבַת מ"צ ח"ב ס' עה. וְה"ה בְּתַעֲנִית וּבְר"ה נְמִי אֵין מוֹרִידִין לְמִי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ אֶפְלוּ בְּאֶקְרָאֵי, שְׁכַנְה"ג וְע"ת: (י"ג) סְרִיס. דְּהִנְנוּ שְׁנָאוּ בּוֹ סִימְנֵי סְרִיס כְּמ"ש ס' נה ס"ה. וְהַרְשָׁ"ל בְּחֵלְוִין ס' מה כַּתֵּב שְׁאִין לְמַנּוֹת סְרִיס: (יג) שָׁנָה. פ' דְּבַמִּדְוָתָנּוּ מִתְּפַלְלִין עֲרֻבִית מִכַּע"י וְהוּא לֹא

באר הגולה מְשֻׁבְּהֵי בְּרֻחָה

לֶה כְּמוֹדִי. וְעַד בְּפִרְיִמְגְדִים דְּמִסְתַּפֵּק דְּאֶפְלוּ בְּפַעַם אַחַת דְּרִינְוָהוּ כְּמוֹדִי. וּמִקָּל מְקוֹם אִם שָׁב בְּתְשׁוּבָה (כג) אֵין מְסַלְקִין אוֹתוֹ מִש"ץ אֶפְלוּ אִם הוֹצִיא פְעֻמִים רְבוּת: ו' (כג) הַצִּבּוּר. וְאֵין (כד) הַצִּבּוּר יְכוּלִים לְמַחֵל (כ"ג) עַל כְּבוֹדָם בְּזִנְיָה: (כד) בְּאֶקְרָאֵי. כֵּל זֶה בִּשְׂאֵר יְמֹת הַשָּׁנָה, אָבֵל בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה יוֹסֵם-הַכַּפּוֹרִים אֶפְלוּ בְּאֶקְרָאֵי (כה) אֵין מוֹרִידִין לְמִי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ: (כ"ג) וְגַם בְּנָה (כו) אֵין לְהִקָּל אֶפְלוּ עַל-יְדֵי מַחִילַת הַצִּבּוּר: (כח) מְשֻׁבְּהֵי שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. רוּצָה לֹמַר, אַחַר שֶׁהֵגִיעַ ל"ג שָׁנָה, דְּקָדָם לֹא מְהַנִּי הַשְּׁעֵרוֹת. וְעַד בְּמִגְנֵן אֶבְרָהָם שֶׁכַּתֵּב דְּמִסְתַּמָּא אֵין צָרִיף לְבַדֵּק אַחַר הַשְּׁעֵרוֹת בְּנָה, דְּבַדְבָר דְּרַבְנָן אֲזִילִין בְּתַר רַבָּא שְׁמִיבְאִין שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת בְּאוֹתוֹ הַזָּמָן. וְעַד בְּפִרְיִמְגְדִים שֶׁכַּתֵּב דְּלִרְמַב"ם דְּסוּבָר תְּפִלָּה דְּאוֹרְיִתָא³⁶: יְהִיָּה אִסּוּר לְהַש"ץ הָיָה הוֹצִיא יְדֵי אַחֲרִים בְּתְפִלָּה, עַד שְׁנַעַר בְּרִדְאֵי שֶׁהִכִּיָּה שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת³⁷, עַד שֵׁם: (כז) יְדוּעִים. דָּוָה הוּא קְבִיעוּת לְאוֹתָם הַעֲתִים. וְאֵין בְּכָלֵּל זֶה אִם מְנוּחָה הִקְהַל שִׁיְהִיָּה הוּא מוֹכֵן לְהַתְּפַלֵּל אִם לְפַעְמִים לֹא יִהְיֶה הַחֲנוּן בְּבִית-הַכְּנֻסֵת שִׁיעֲמַד זֶה לְהַתְּפַלֵּל, אֵין בְּנָה אִסּוּר כֵּלֵּל, דָּאֵין זֶה מְקָרִי קְבוּעַ בֵּינוֹן שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִבּוֹא לִירֵד קָר, וְלֹא אִסּוּר בְּקְבוּעַ אֶלָּא לְעֵתִים יְדוּעִים שֶׁלְאוֹתוֹ עַת הוּא קְבוּעַ בְּרִדְאֵי, וְכִי כִּתְשׁוּבַת מ"צ ח"ב ס' עה. וְה"ה בְּתַעֲנִית וּבְר"ה נְמִי אֵין מוֹרִידִין לְמִי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ אֶפְלוּ בְּאֶקְרָאֵי, שְׁכַנְה"ג וְע"ת: (י"ג) סְרִיס. דְּהִנְנוּ שְׁנָאוּ בּוֹ סִימְנֵי סְרִיס כְּמ"ש ס' נה ס"ה. וְהַרְשָׁ"ל בְּחֵלְוִין ס' מה כַּתֵּב שְׁאִין לְמַנּוֹת סְרִיס: (יג) שָׁנָה. פ' דְּבַמִּדְוָתָנּוּ מִתְּפַלְלִין עֲרֻבִית מִכַּע"י וְהוּא לֹא

בֵּינוֹן שֶׁלֹּא הִכִּיָּה שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת אֲמִרִין עֲרִין הוּא קָטָן³⁸, כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב סִימָן נה סְעִיף ה', עַד שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרֻחָה. וְהַרְשָׁ"ל בְּחֵלְוִין סִימָן מה כַּתֵּב שְׁאִין לְמַנּוֹת סְרִיס, דְּגַנְגִי הוּא לְצַבּוּר³⁹: (כט) בֶּן עֶשְׂרִים. דְּקָדָם אֶפְלוּ נִרְאוּ בּוֹ סִימְנֵי סְרִיס, בְּלֹא הִכִּי לֹא יוֹכֵל לְהִיּוֹת ש"ץ אֶפְלוּ בְּאֶקְרָאֵי, דְּעֲרִין הוּא קָטָן: י' (ל) תְּפִלַּת עֲרֻבִית. לְפִי שְׁאִין מוֹצִיאִין אֶת הַתְּבָה יְדֵי חוֹבְתֵיבִים⁴⁰, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מְחַזְרִין אֶת הַתְּפִלָּה, רַק שְׁאוּמְרִים בְּרָכוּ וְקִדְּשׁוּ: יְעוֹד פְעֻמִים אַחֲרִים עַד בְּבִית-יִסּוּף. וְכֵל זֶה נִדְחַק (כז) כֵּן לְקִיס הַפּוֹנֵה, אָבֵל הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר דָּאֵין נִכּוֹן לְכַתְּחֵלָה לְעֲשׂוֹת כֵּן: (לא) בְּמוֹצָאֵי שְׁבֻתוֹת. (כ"ג) הוּא הַדִּין עֲרֻבִית דְּחַל, אֶלָּא שֶׁהַפּוֹנֵה שֶׁהֵגִיָּה בְּאוֹתָן הַמְּקוֹמוֹת הֵיָּה בְּמוֹצָאֵי שְׁבֻתוֹת: (לב) בְּתְפִלַּת עֲרֻבִית. מִשׁוּם "בְּרָכוּ" שֶׁבָּהּ. וְהוּא הַדִּין (כ"ג) שֶׁלֹּא יִפְרֹס עַל שִׁמְעַ לְמִי שֶׁלֹּא שִׁמַּע "בְּרָכוּ" בְּשַׁחֲרִית, דְּבָאֵמַת "בְּרָכוּ" נְמִי מַצְוָה עַל כֵּל הַצִּבּוּר לְשִׁמְעָן שַׁחֲרִית וְעֲרֻבִית, וְקָטָן שְׁאִין חֵיב אֵינוֹ מוֹצִיאֵם בְּזִנְיָה: (לג) דְּהָרִי עֲרִין. רוּצָה לֹמַר, בְּמִקוֹמוֹת שְׁוֹתֶהֱגִין לְהַתְּפַלֵּל שֶׁל שְׁבֻת בְּעֲרֻבִית שְׁבֻת מִבְּעוֹד יוֹם מִשׁוּם תּוֹסַפַּת שְׁבֻת, מִקָּל מְקוֹם הָרִי עֲרִין לֹא נִשְׁלַמּוּ לוֹ י"ג שָׁנָה עַד לִיל-שְׁבֻת, שֶׁתּוֹסַפַּת שְׁבֻת אֵינוֹ מוֹעִיל לְעִנּוּן שְׁנוֹת יְמֵי הַנַּעַר; אָבֵל (ל) אִם מִתְּפַלֵּל בְּלִילָה עֲרֻבִית אַחַר צִצַּת הַסּוֹכְבִים, מִתָּר לִירֵד לִפְנֵי הַתְּבָה. וְמָה שֶׁאֲמַר בְּכֵל מְקוֹם י"ג שָׁנָה יוֹם אֶחָד, לֹא שְׁצָרִיף יוֹם אֶחָד יוֹמֵר, אֶלָּא רוּצָה לֹמַר שְׁצָרִיף י"ג שָׁנִים שְׁלֹמוֹת מִיּוֹם אֶל יוֹם, לֹא־פּוֹקֵי חֶסְרוֹן מִקְצַת שְׁעוֹת, הַלֶּכֶף מִיָּד בְּתַחֲלַת לִילָה נִתְמַלֵּא שְׁנוֹתָיו וְהוּי גְדוּלָה⁴². וְאֶפְלוּ נוֹלַד בְּיוֹם רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה קָדָם בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, (ל"ג) נַעֲשֶׂה בְּרִמְצוֹה בְּתַחֲלַת לִיל-רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה שֶׁל שָׁנָה י"ד⁴³: י"א (לד) שְׁלִיחַ-צִּבּוּר. מִי שֶׁשָּׁל לוֹ קוֹל נְעִים וְרָגַן לְהַקְדוּשׁ-בְּרֻחָה-הוּא וְלֹא שְׂאָר רְגִנּוֹת. וְאִם רַקָּה, יִקְנַח פִּי

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה
 (כג) על־תִּפְסִיד: (כד) אֵלֶּיָּה רַבָּה בְּשֵׁם הַרְבֵּה אַחְרוּנִים: (כ"ג) ט"ז וְשִׁאֲרֵי אַחְרוּנִים: (כז) פִּרְיִמְגְדִים: (כ"ג) לְבוּשֵׁי-שְׂרָד: (כ"ג) פִּרְיִ תְּשׁוּבָה וּפִרְיִמְגְדִים בְּסִימָן ט: (ל) אַחְרוּנִים: (ל"ג) אַחְרוּנִים:

הִלְכוֹת פְּרָבוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]

ואף ברצון הקהל יותר מדי מְגַנְהוּ.⁽⁴⁴⁾

[משנ"ב ס"ק מ]

להעשות שליחי צבור להתפלל.⁽⁴⁷⁾

47 וגם לשמש כש"ץ כשלוש בחולצה קצרה [שבשרו מגולה מעל מרפקו], כתב בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ו קונטרס אחרון סי' א) שאסור, כיון שאין הקפידא רק על הזרוע אלא שיכסה את גופו בדרך שעומד בפני גדולים, ואין זה כבוד המקום והציבור להתפלל כך.

ואף שכל אדם המתפלל, כתב לקמן (סי' צא ס"ק א-ב) שצריך לכסות כל גופו כיון שצריך לראות את עצמו כאילו עומד לפני המלך ומדבר באימה, ביאר הבי"ח (שם ד"ה ואפילו) שמדובר בעני שאין לו בגד אחר, ולכן יכול להתפלל כך, אך לשמש כש"ץ אינו יכול. עוד כתב המשניב לעיל (סי' ב ס"ק א) שמדיני צניעות צריך להיזהר שלא במקום הכרח שלא לגלות מבשרו מה שדרכו להיות מוכסה בבגדים, ואפילו מעט.

[משנ"ב ס"ק מא]

לא תפלל סומא וכו', עין שם טעמיהו.⁽⁴⁸⁾

48 שכתב שם משום 'הקריבהו נא לפחתך', וגם על פי הסוד.

[משנ"ב ס"ק לז]

פרוש, הַבְּרַת הַעֵינַי.⁽⁴⁵⁾

[משנ"ב שם]

כְּבָדוֹת אֲנִינִים וכו' דלא יהיה שליחי צבור⁽⁴⁹⁾ וכו', אינו מוציא אחרים לְכַתְּחִילָהוּ.⁽⁵⁰⁾

49 וראה עוד בביה"ל לקמן (סי' נה ס"ח ד"ה הרש) שהביא שמהפמ"ג משמע שלפי הט"ז (סי' תרפט ס"ק א) אין ראוי שהרש יהיה ש"ץ, ולפי זה משמע שכיון שפסקו האחרונים שלא כהט"ז, אין ראוי שהורידו מלהיות ש"ץ בגלל זה, וסיים בדברי הרעק"א המובאים כאן שלכל הדעות אין נכון שיהיה ש"ץ, כיון שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו.

וכן לענין קריאת המגילה, כתב לקמן (סי' תרפט ס"ק ה) שלדעת הט"ז אין חרש מוציא אחרים ידי חובה, אבל כמה אחרונים כתבו שיוצאים ידי חובה מחרש.

ואם שומע כשמדברים אליו בקול רם, כתב שם שאף לדעת הט"ז הני"ל יכול להוציא אחרים ידי חובה.

50 וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' קצט ס"י ד"ה מצטרפין לזימון) לענין זימון. והוסיף, שאף ששומע כעונה, מ"מ הם לא עדיפים ממנו וגם אצלם נחשבות הברכות כדיבור ללא שמיעה. עוד כתב שם, שבזמנינו שכל אחד מברך לעצמו, והזמנן אומר רק נברך, אפשר שיש להקל שיהיה זומנן לכתחילה וצ"ע, אבל לענין שליח ציבור אינו כן, שאף שבזמנינו כל אחד מברך בעצמו, מ"מ כיון שהתקנה שיחזור הש"ץ על התפילה לא זזה ממקומה, לא יהיה שליח ציבור לכתחילה.

[משנ"ב ס"ק מב]

עין לקמן סימן קלט קט"ף ג בה"ה⁽⁵¹⁾.

51 שכתב שם, שעכשיו עולה סומא לתורה. ובטעם הדבר כתב במשנ"ב שם (ס"ק יב), כיון שאנו נהגים שהשליח ציבור הוא הקורא בתורה והרי קורא מתוך הכתב, וכיון ששומע כעונה אינו מעכב שהעולה אינו יכול לקרוא.

עוד כתב שם (ס"ק יג), שמ"מ לפרשת זכור ולפרשת פרה נכון שלא לקרותו לכתחילה. וראה מה שכתבנו שם, ובשעה"צ שם ס"ק ו.

44 ובענין החונים המאריכים יותר מרמי, כתב לקמן (סי' רפא ס"ק ד) שכבר הפליגו הקדמונים בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה ותיבה מחברתה, וביותר מצוי קלקול על ידי הניגונים בסיום הברכה, שלפעמים עונים הקהל אמן קודם שסיים ממש את הברכה, ולפעמים מאריכים בניגון אחר סיום התיבה ועונים הקהל אמן בהפסק גדול.

וכן הש"ץ בתפילת הלחש שלו, כתב בשו"ת הר"י מוגאש (סי' קפ) שראוי שלא יאריך כדי שלא להטריח את הציבור להתמתין לו.

ומי שיש לו מנין שלו, והציבור שבא להתפלל אצלו יודע שהוא מאריך בתפילתו, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' כח) שיכול להאריך, כיון שעל דעת כן באו להתפלל אצלו.

וש"ץ שרוצה לכפול תיבות בתפילה, ראה מה שכתבנו לקמן סי' רפא ס"ק ד.

45 ולענין שליח ציבור המתפלל בבית כנסת שמתפללים בו בהברה השונה מוזהר שהוא מתפלל בה, הורה הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ה ס"ב ודבר הלכה אות לד וארחות הלכה הע' 67) שעליו להתפלל כהברת המקום בו הוא מתפלל, אולם אם משער שלא יוכל לדקדק בדבר ויערב שתי הברות, מוטב שיתפלל כהברה שבה הוא רגיל. והוסיף, שאם מתפלל בבית כנסת של אשכנזים המתפללים בהברה ספרדית, אין הש"ץ צריך להתפלל בהברה זו, כיון שהברה זו לאשכנזים נעשתה בלי להתייעץ בדעת תורה. ודעת הגרי"ש אלישיב (ישא יוסף או"ח ח"ב סי' כא) שאם הציבור מתפללים שם בהברה שקיבלו מאבותיהם שעשו כדן, עליו להתפלל כהברת הציבור, אך כיון שאין מעמידים ש"ץ שאינו יודע לחתוך את האותיות, לכתחילה לא יהיה ש"ץ, והוסיף, שאפשר לתת לו להתפלל בהברה שונה מהציבור מ'אשרי ובה לציון' או בתפילת ערבית שאין בה חזרת הש"ץ, כיון שעיקר הקפידא היא בחזרת הש"ץ. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז תשובה לח) כתב שעליו להתפלל בהברה שלו, ולכן מוטב שלא יהיה ש"ץ במקום שמתפללים בהברה השונה משלו, אלא אם כן יש לו חיוב להיות שליח ציבור. והגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ"ג) הורה שיכול בן ספרד לשמש כש"ץ לציבור של בני אשכנז, ויכול להתפלל או בהברה אשכנזית או ספרדית. וראה מה שכתבנו לקמן סי' טח ס"ק ד.

[ביה"ל ד"ה מי שקורא]

דמקל כְּהָ בְּמִנְיָ שְׁאֵין רַב הַעֵם מְכַחֵינִים כְּהָ.⁽⁴⁶⁾

46 שלענין נשיאת כפים כתב השו"ע שם (ס"ג) שכהן שאינו יודע לחתוך האותיות לא ישא את כפיו, ועל זה כתב הט"ז שם (מובא במשנ"ב שם ס"ק קכ) שבזמנינו שאין רוב העם מבחינים בזה, אפשר להקל. והוסיף, שיש אומרים שבמדינת רוסיה שרגילין הרבה לקרוא לשבולת סבולת, אף שכלל אנשי המדינה יודעים את ההבדל שבין שייץ ימנית לשמאלית, מי"מ מותר לישא כפיו [ובשעה"צ שם (ס"ק צג) כתב שהפמ"ג והשו"ע הרב מפקפקין על זה].

וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם.

הַלְבוֹת פְּרָבוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מג]

שְׁהָרִי כָּבֵד מְנוּהוּ לְנֶהְיָה.⁵²

52) ולכן כתב הב"י שאף אין ראוי שימתין [ולא רק שאינו צריך], משום שאם ימתין נראה שאינו סומך על הציבור שמינהו לכך. אמנם לענין שליח ציבור לקריאת המגילה, לשון המשנ"ב לקמן (סי' תרצ"ג) שבקבוע שמינהו לכך "אין צריך" להמתין.

[משנ"ב ס"ק מז]

לְסָרְבֵי.⁵³

53) ומי שמבקשים ממנו להיות ש"ץ לפסוקי דזמרה או לסליחות, כתב הא"א (בוטשאטש, ס"ט"ז) שלא יסרב, שהדין לסרב בתחילה הוא דוקא כשמבקשים ממנו להיות ש"ץ לתפילת שמונה עשרה. וכן לענין קריאת המגילה, כתב הרמ"א לקמן (סי' תרצ"ג) ובמשנ"ב שם (ס"ק ג) שלא יקרא את המגילה בציבור עד שיאמרו לו קרא, אך לא כתוב שצריך בתחילה לסרב.

ובמקום שאין אחראי למנות ש"ץ [כגון בבית הכנסת שיש הרבה מנינים], כתב הא"א (שם) שיכול לגשת מעצמו לשמש כש"ץ, ודוקא כשיודע שהציבור לא מקפיד על כך, ויודע שהוא מתאים לזה.

וכן כשיודע שאין שם מי שיותר ראוי ממנו להיות ש"ץ, כתב הא"א (שם) שלא יסרב, שהסירוב נראה כדרך גאווה.

וכן אם חושש שאם יסרב יגש מי שאינו הגון, כתב הא"א (שם) שלא יסרב.

ובמקום שאין מי שניגש והתפילה מתעכבת שלא לצורך, כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' קיב) שיכול לגשת מעצמו.

[משנ"ב ס"ק מה]

דְּאִין מְסַרְבִין לְגְדוּל.⁵⁴

54) אכן אם יש סיבה שמחמתה הוא מסרב כגון שחושש שלא ימלא את תפקידו כראוי, כתב הכף החיים (ס"ק ע) שיכול לסרב אפילו לאדם גדול.

[משנ"ב ס"ק מז]

דְּכִינֵן שְׁמַעְנֵנוּ מִמֶּנּוּ כְּהִדְיָא דְּבְרֵי אֶפִיקוֹרְסוֹת.⁵⁵

55) ואפיקורס, כגון הכופר בתחיית המתים או אינו מאמין בגאולה העתידה, וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש, כתב לקמן (סי' קבו ס"ק ב) שאסור להניחו להיות שליח ציבור, ואם עמד בחזקה אין עונים אמן אחריו. ולהלן סי"ח נתבאר עוד מעניני אפיקורסות.

[משנ"ב ס"ק נ]

דְּאֶבְרָהֶם נִקְרָא אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם⁵⁶ וכו', דְּמִתָּר לְכַתֵּב תְּפִלִּין, מִתָּר

לְהִיֹּת שְׁלִיחַ-צְבוּר⁵⁷ וכו', מְסִיק דְּשְׁלִיחַ-צְבוּר לֹא יִהְיֶה.⁵⁸

56) וכן לענין זימון, כתב השו"ע לקמן (סי' קצט ס"ד) שיכול לזמן ולהוציא אחרים ידי חובה, ואף לומר "על שהנחלת לאבותינו".

57) ולשמש כש"ץ בימים נוראים, כתב האלף המגן (על המטה אפרים סי' תקפא ס"ק נו) שאף שכל השנה יש מקילים בזה, מ"מ בימים נוראים יש להחמיר לכל הדעות, משום שגנאי הוא לציבור שמי שאסור לבוא בקהל ה' יהיה ש"ץ ביום המשפט.

58) ובטעם הסוברים שממזר לא יהיה ש"ץ, כתב הערוך השלחן (סי"ז) שהוא משום שכל שנוגד באיסור אין ראוי שיהיה סניגור, והוסיף, שטעם זה הוא הדין שגם חלל לא יהיה ש"ץ.

[משנ"ב ס"ק נא]

כִּינֵן שְׁלֹא עֲשֵׂה שְׁלֹא כְּהֶגֶן, אֲכָל רֵב הֶקְהָל יְכוּלִין לְהַעֲבִירוֹ⁵⁹ וכו', וְעֲקָשׁוּ הַרְשוּת לְהַעֲבִירוֹ כִּן כְּבִד שְׂבָעַת טוֹבֵי הָעִיר.⁶⁰

59) אמנם להלן (ס"ק עג) כתב שכדי שלא יחשדו שנמצא בו פסול, אין להעביר חזן וכן שאר מנויים אם לא נמצא בו פסול בעדים (שונה הלכות ס"ה).

60) וענין שבעה טובי העיר, כתב לקמן (סי' קנג ס"ק כט) בשם הרשב"א, שהם אנשים שהעמידום הציבור פרנסים על עניני העיר והירי הם כאפטרופסים עליהם, וכשהם שבעה יש להם רשות לכל דבר כאילו עשו כן כל בני העיר, אף על פי שלא העמידו אותם על דבר זה בפירוש, אבל בפחות משבעה אין כוחם להיות ככל בני העיר עד שיטלו רשות בפירוש מבני העיר. וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק נג]

הוא הדין בְּכָל הַמְּנוּיִים יְכוּל לְמַחֲזוֹת.⁶¹

61) אמנם לעיל (ס"ק נא) כתב שהטעם שיכול לעכב בעת מינוי שליח ציבור הוא משום שהתפילות במקום התמידים תקנום [וראה פמ"ג א"א ס"ק כ].

[משנ"ב שם]

מֵה שְׂאֵין כֵּן עֲתָה שְׂפָלָם כְּקִיאִים⁶², כִּן הַשְּׁלִיחַ-צְבוּר הוא לְפִיזוּטִים.⁶³

62) והבקי אינו יוצא אפילו בדיעבד בחזרת הש"ץ, וכמו שכתב לקמן סי' קכד ס"ק א.

63) ובטעם הדבר שאף שכולם בקיאים הש"ץ חוזר על התפילה, כתב לקמן (שם ס"ק יב) שתקנו חז"ל שיחזור הש"ץ התפילה לעולם שמה יהיה פעם אחת בבית הכנסת מי שאינו בקי ויוציאו הש"ץ ידי חובתו.

הלכות פרכות סימן נג

קבוע צָרִיר (ט) (מד) לְסָרָב מַעַט קָדָם שֵׁיבַד לְפָנַי הַתְּכַהֵ. וְלֹא יוֹתֵר מְדִי, אֶלָּא פְעָם רֵאשׁוֹנָה מִקְרָב, וּכְשִׂיאֲמָרוּ לוֹ פְעָם שְׁנֵינָה, מְכִינ עַצְמוֹ כְּמוֹ שְׂרוּעָה לְעַמּוֹד, וּבְפָעַם שְׁלִישִׁית יַעְמוֹד. וְאוֹם הָאוּמֵר לוֹ שֵׁיבַד הוּא אָדָם גְּדוֹל, אִינוֹ מִקְרָב לוֹ (כ) (מה) כָּלָל: יוֹ אֵם טַעֲמָה שְׁלִישִׁית צְבוּר וְצִרְכִין לְהַעֲמִיד אַחַר תְּחִיבּוֹ, אוֹתוֹ שְׂמַעְמִידִין תְּחִיבּוֹ *לֹא יִסְרָב: יח־ הָאוּמֵר אִינוֹ יוֹרֵד לְפָנַי הַתְּכַהֵ מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי צְבוּעִין אוֹ מִפְּנֵי שֶׁבְּגַלְיֵי סַנְדַל, (מו) (מו) לֹא יֵרַד (מו) בְּאוֹתָהּ תַפְסָלָה כָּלָל, מִפְּנֵי שֶׁדֶרֶךְ הָאֵפְסִיקוֹרְסִין לְהַקְפִּיד בְּכָף וְחִישִׁינּוּ שְׁמָא אֵפְסִיקוֹרְסוֹת נִזְרָקָה בוֹ: הַגָּה וְאָפְלוֹ אֵם נוֹתֵן (מח) אֶמְתְּלָא לְדִבְרֵי לֹא מְבַיָּן (כ"ו כ"ח) בְּשֵׁם רַ' יְהוֹנָתָן: יט־ תֵּיגַשׁ מוֹנָעִים (ככ) [כג] גָּר (מט) מִלְּהִיּוֹת שְׁלִישִׁית צְבוּר, (ג) וְנִדְחָה דְּבִרְיָהֶם. *אָפְלוֹ יְחִיד (נא) יְכוּל לַעֲכָב וְלוֹמַר (נב) אִינוֹ רוּעָה (נג) שְׁפְלוֹנֵי יְהִיָּה חֲזָן, אֵם לֹא שֶׁכְּבֵר הַסְּכִים עֲלָיו (נד) מִתְחַלְתָּ: הַגָּה וְנִזְרָקָ שִׁיחָה לְאוֹתוֹ יְחִיד טַעַם הַגּוּן עַל־פִּי (נה) טוֹבֵי הָעִיר, אָבָל בְּלֹא הֵכִי אֵין הֶחָיִד יְכוּל לְמַחֲוֹת בְּשִׁלְיִית צְבוּר (מהיור"ט סי' ט). וְאֵם הוּא

פג באר הגולה
צ צ פרכות לד ק הרא"ה ר שם פמשנה ש מגלה כד ת רבנו יונה ר"ן והרשב"ן והרשב"א ורבנו יואל המתייר א אגרי ומהר"ק כשרש מד והשם רבי שפחה

שערי תשובה
ההקדשה אם הצבור עדין עומדים בימיהם לית לן בה: [כח] גר. עבד"ת שפחה שפחה תלו במתחלה אם קשר לכתב תפלין. וירל שהוא פלגא בקרובי, ועין לעיל סי' לט ועין ברי"ב סי' רפא ובדברי הש"ך שם. וכספר ראשון לציון (שחבר קרוש ה' בעל הא"י) כתב לנזק דקא ודאספול אינו אלא ביריעת י"לא ובא מקור" שצינו מותב האוקנה לשקמה אכל שאר הסי' פשרה, ובבב"י שם ביר"ב סי' וכל הסי' פסול, גם לא יתקן ש"ץ. אף תפלין שפחה קשרים במ"ט סי' ט: לט:

באר היטב
סומא אפלו בא' מעניו שלא יתפלה בימים נוראים היבא דאיפא אחר ראוי ונהגן כדצא קנה ע"ש וע' בתשו' א"ש סי' י"ו וכלהם רב סי' ב ובכ"ד שמואל סי' יב:

פג באר היטב
(טו) לְסָרָב. ש"ץ שלא רצה להיות עוד ש"ץ וקבלו אחר במקומו א"צ רשות פינו שבידו עוד להיות ש"ץ: ודוקא מהקלה אין צריך רשות אב"ל השני צריך לט"ל רשות, תשובת יד'אלהו סי' למ"ד ע"ש: (כ) כָּלָל, דאין מִסְרָבִין לְגְדוּל. וכתבו התוספות פ"סו' דפסחים דבב"ב גסות ושרנה אפלו האומר לו הוא דכתיב "פי אב המון גוים נתמיד". ש"ץ ממזר. תלוי במתחלה אם ממזר קשר לכתב תפלין, שכנה"ג הגה"ב ב"י: (כג) מִתְחַלְתָּ, וְאֵם קַבְלוּהוּ לִזְמַן וְנִשְׁלַם הַזְמַן לֹא

שערי תשובה
ההקדשה אם הצבור עדין עומדים בימיהם לית לן בה: [כח] גר. עבד"ת שפחה שפחה תלו במתחלה אם קשר לכתב תפלין. וירל שהוא פלגא בקרובי, ועין לעיל סי' לט ועין ברי"ב סי' רפא ובדברי הש"ך שם. וכספר ראשון לציון (שחבר קרוש ה' בעל הא"י) כתב לנזק דקא ודאספול אינו אלא ביריעת י"לא ובא מקור" שצינו מותב האוקנה לשקמה אכל שאר הסי' פשרה, ובבב"י שם ביר"ב סי' וכל הסי' פסול, גם לא יתקן ש"ץ. אף תפלין שפחה קשרים במ"ט סי' ט: לט:

באר היטב
ההקדשה אם הצבור עדין עומדים בימיהם לית לן בה: [כח] גר. עבד"ת שפחה שפחה תלו במתחלה אם קשר לכתב תפלין, שכנה"ג הגה"ב ב"י: (כג) מִתְחַלְתָּ, וְאֵם קַבְלוּהוּ לִזְמַן וְנִשְׁלַם הַזְמַן לֹא

באר היטב
ההקדשה אם הצבור עדין עומדים בימיהם לית לן בה: [כח] גר. עבד"ת שפחה שפחה תלו במתחלה אם קשר לכתב תפלין, שכנה"ג הגה"ב ב"י: (כג) מִתְחַלְתָּ, וְאֵם קַבְלוּהוּ לִזְמַן וְנִשְׁלַם הַזְמַן לֹא